

men dette er det Tidspunkt hvor alle arbejder,

uden at de lides betydelig Tab: Poes. -

Udt. af et Brev: at

Min Venlighed og Betsynlighed, og at H. H. som det er
nu at jeg p. g. af urolig Renssel bi R
ikke: tilnærmelig Jorden for fremtidigt Værdier
over den af Kommissionen foresl. Drift og Tidsforbrug.

H. H. anfører, at et Selskab ikke: den Jorden for
betragtning, et værdigt, som at man kunne vil
at man hjælper som en del af det samlede
indtækt. Det fremkommer mig at man: lig Jorden
et værdigt at opføre et Selskab, der: Renssel
sammenlægges for Papiret, som man vil indtækt
lig for at gøre det Tab ved at gøre: Udflytning.

Jorden.

Det synes: at alle som de Jorden som man vil.
men her er det efter det nævnte er det med
betragtning at indtækt man vil indtækt og forson
den af Kommissionen foresl. Drift og Tidsforbrug som jeg
man vil man vil indtækt for Jorden.

Indtækt: Skal for det Brev
Tidsforbrug af en liggende Jorden.

Jeg har nu set paa Forholdene paa Stedet og er iøvrigt gennem dygtige Landmænd paa Egnen gjort bekendt med Jordens Pasning og maa da sige, at Landbruget paa Hospitalet drives mønsterværdigt. Der staar hvert Aar god og sund Afgrøde paa Marken^{ne}, og der forefindes en meget god Kobesætning, bestaaende af store dybe og velbyggede røde Køer og en sund Svinebesætning, der udelukkende bestaar af Fedesvin. Dyrene saa særdeles velplejede ud.

Det er min Opfattelse af den ^{mest} økonomiske Drift af Sindssyge-hospitalets Landbrug maa være den, hvorved der fremskaffes mest muligt af de Produkter, der kan aftages af Hospitalet; thi disse Produkter kan netop udbringes til den Pris paa Stedet, hvortil Hospitalet ellers kunde faa dem leveret ad anden Vej, og jeg skal i den Forbindelse tillade mig at pointere, at i Regnskabet over Landbruget er det den Pris, der maa regnes med. Som Produkter der kan sælges paa Stedet kommer i første Linie Kartofler, Havesager og Mælk.

Jordens Drift.

Jorden er af meget forskellig Beskaffenhed, lige fra stiv Lerjord til let Sandjord. En stor Del af den bedste Jord er omgivet af Skov og Krat.

Paa den lette Jord hører Kartoflerne hjemme, og sikkert ingen anden Afgrøde kan her give saa stort et Udbytte. Paa den lette ~~en~~ Jord er Kartofler den Rodfrugtart, der passer bedst, og efter min Mening kan indtil Halvdelen af dette Areal med Fordel dyrkes med Kartofler. Det vil give et stort Udbytte af denne Jord, navnlig i Betragtning af, at Hospitalet altid er Køber af Kartofler til en høj Pris.

Den svære, lermuldede Jord egner sig fortræffelig til Runkelroer, og her maa tilraades et Sædskifte med Runkelroer som Vekselsfrugt.

Besætningen.

Koholdet bør bibeholdes. Afgrøden paa Lermarken kan ikke afsættes paa mere fordelagtig Maade end ved Opfodring til Malkekøer, idet al Mælken kan afsættes til høj Pris til Hospitalet.

Holdet af Fedesvin bør ligeledes opretholdes mindst i det Omfang, der skal til for at aftage Madaffaldet fra Hospitalet. Dette Madaffald kan kun i Regnskabet regnes til den Pris, hvortil det kunde bortsælges ved Licitation. Men da en anden Aftager vil faa store Transportomkostninger derpaa og selvfølgelig ogsaa maa beregne sig en Fortjeneste, vil det sikkert blive et billigt Foder for et stedligt Svinehold, og der er altsaa Betingelser tilstede for, at Hold af Fedesvin kan give betydeligt Overskud.

Med Hensyn til Opdræt af Kalve og Smaagrise er Fordelen derved ikke paa Forhaand saa sikker. Mælken er dyr, idet den til Opdrættet maa regnes til samme Pris, som Hospitalet maa betale. Jeg skal dog ikke dermed sige, at det ikke kan betale sig at have Opdræt paa Hospitalets Landbrug; den Fordel, det er at være fri for Indkøb af Køer og Polte, navnlig hvor Lederen som her ikke kan følge Markerne, kan der ikke ses helt bort fra. Men jeg mener alligevel ikke, at Opdræt er en Nødvendighed for, at faa Kvægholdet og Svineholdet til at svare sig; det er Køholdet og ~~Kvægholdet~~ Holdet af Fedesvin, som der her i første Linie er naturlige Betingelser for, og saafremt der tillige skal holdes Grisesøer og Smaagrise, mangler der dertil en passende Stald.

Vejlby, den 21' Marts 1917.

C. P. Lauridsen.

Forvalteren for

Kommissionen af 1. Marts 1915.

København, den 11. August 1919

Idet jeg hermed fremsende et nyt Udkast til Kommissionens Betænkning i Anledning af Justitsministeriets Skrivelse af 19. April f.A., skal jeg tillade mig at anmode om, at Hr. Forvalteren inden den 18. d.M. skriftlig vil meddele mig, om De ønsker nogen Ændringer foretaget, saaledes at De, hvis dette er Tilfældet, sender mig Ændringen i en saadan Form, at den uden Omskrivning kan indsættes i Betænkningen.

Naar jeg i Udkastet ikke har slettet Ordene "idet der kun undtagelsesvis vil være Brug for Kørsel til Postekspeditionen ved Ris Skov Station", er Grunden den, at jeg ikke mener, at det med Rette kan bestrides, at der de fleste Dage ikke er flere Pakker at hente, end at en Karl kan bære dem eller køre dem paa en Trækvogn, saa at det kun undtagelsesvis vil være nødvendigt at sende Hest og Vogn til Postekspeditionen.

Lundby

Hr. Forvalter Lund,
Sindssygehospitalet ved Aarhus.

Udkast.

Startet at rette en Beretning til Ministeriet for offentlige Arbejder
Kommissionen af 1° Marts 1915.

at det vil drage Omsorg for, at denne Ordning gennemføres bedst muligt.

København, den

Naar den hidtil to Gange daglig stedfindende Postkørsel til Aarhus
saaledes bortfalder, saa Hospitalets Hæsteholdstænd utvivlsomt kunne ind-
skrænkes, idet der kun undtagelsesvis vil være Brug for Kørsel til Post-
ekspeditionen ved Ris Skov Station.

Efter Paalæg fra Justitsministeriet i Skrivelse af 19. April f.A.
har Kommissionen overvejet Spørgsmaalet om, hvorledes Postbesørgelsen
til og fra Sindssygehospitalet ved Aarhus kan ordnes paa den heldigste
Maade, og det dermed i Forbindelse staaende Spørgsmaal om Hesteholdet
paa Hospitalet.

Afstanden fra Hospitalet til Posthuset i Aarhus er ca. 4,5 km.,
medens det kun ligger 1,5 km. fra Ris Skov Jernbanestation, fra hvis
Postekspedition Hospitalet 2 Gange daglig kan faa Breve og Pakker, der
ikke vejer over 1 lb, tilbragt, forsaavidt Posttasken med Indhold ikke
kommer til at veje over 12 $\frac{1}{2}$ lb.

Ikke desto mindre har Hospitalet med Hensyn til sin Postforbindel-
se bevaret den samme Tilstand som før Postekspeditionen ved Ris Skov
Jernbanestation blev oprettet, idet det har anset det for mest fordel-
agtigt at fastholde Aarhus som sin Postadresse. Hospitalet holdersit
eget Postbud samt en særlig Hest og en særlig Vogn, hvormed Postbudet
to Gange hver Dag kører til Aarhus og henter og bringer Post. Det for-
maaltstjenlige i denne Ordning er fra Hospitalets Side overfor Justitsmi-
nisteriet blevet begrundet med en Henvisning til, at selvom Postbesør-
gelsen overgaar til Postvæsenet fra Ris Skov Postekspedition, vilde
Posthesten og Postvognen dog ikke kunne undværes, da det i saa Fald
vilde være nødvendigt for Hospitalet mindst en Gang daglig at sende Vogn
til Ris Skov Station efter større Pakker, og at Hospitalet ikke kunde
undvære den Nytte, det nu drager af Kørerejset udover Postbesørgelsen
paa dettes to daglige Ture til Aarhus, paa hvilke Postbudet besørger

mindre Indkøb for Hospitalet, udbringer Rekvisitioner, betaler Regninger
saavel for Hospitalet som for Patienter paa 1° og 2° Pleje, haver Anvis-
ninger og indsætter Beløb i Pengeinstituter.

Kommissionen skal som sin Mening udtale, at det maa anses for
det naturlige, at Hospitalets Postgang finder Sted over Ris Skov Post-
ekspedition som den nærmeste. Man skal dog henstille til Justitsmini-

steriet at rette en Henvendelse til Ministeriet for offentlige Arbejder om, at det vil drage Omsorg for, at denne Ordning gennemføres saaledes, at Hospitalet derigennem opnaar den hurtigste og bedste Postbesørgelse.

Naar den hidtil to Gange daglig stedfindende Postkørsel til Aarhus saaledes bortfalder, maa Hospitalets Hestebestand utvivlsomt kunne indskrænkes, idet der kun undtagelsesvis vil være Brug for Kørsel til Postekspeditionen ved Ris Skov Station.

Det er i saa Henseende oplyst for Kommissionen, at der gennemsnitlig sendes og bringes c. 200 Pakker om Maaneden til Hospitalet. Af disse falder dog c. 400 paa Julemaaneden og c. 400 paa Paaskemaaneden, saa at det regelmæssigt kun bliver c. 160 Pakker om Maaneden eller 5 a 6 om Dagen, heri iberegnet de mindre Pakker, som Postvæsenet udbringer. Heraf maa sluttas, at der kun paa enkelte Dage vil være Grund for Hospitalet til at sende Vogn til Ris Skov Station efter Pakker, og at det ikke kan betale sig, af Hensyn til disse saa korte Ture, at holde et særligt Køretojs i de forholdsvis saa Tilfælde, hvor de ikke kan besørges med de Heste og Vogne, som Hospitalet holder til andet Brug, maa det være billigere at benytte en særlig dertil lejet Befordring. Det samme gælder om de særlig talrige Pakker ved Juletid og Paasketid, da det maa anses for utvivlsomt, at de ni Tiendedele deraf falder paa nogle saa Dage.

Lige saalidt kan den øvrige Brug, som Hospitalet nu gør af dette Køretojs, begrunde, at det bevares for Hospitalet. Af de Erinder som det foran er angivet, at det udfører ved Siden af Postbesørgelsen, er Udbringelsen af Rekvisitioner noget, som maa kunne erstattes med en Besked gennem Telefonen, og hvad Betaling af Regninger for Patienter paa 1' og 2' Pleje angaar, kan disse Patienter ikke have Krav paa en særlig Begunstigelse ved, at Staten uden Vederlag lader saadanne Virksomheder udføre for dem, idet de maa finde sig i, at det, som det koster at faa disse Hverv udført, afkræves dem. Det, der bliver tilbage, kan ikke være mere end, at det kan forenes til samlet Besørgelse en eller to Gange om Ugen.

Hospitalet har hidtil til Stadighed benyttet 7 Heste, hvoraf de 2 dog ^{for} fra et Aar siden har været lejede, da Justitsministeriet ikke har bemyndiget Hospitalet til at købe to nye Heste i Stedet for to, som den Gang ikke kunde gøre Tjeneste mere. Af disse 7 Heste anvendes to som Køreheste til Personbefordring og Kørsel med Proviantvogn, to ved Avl-

besørge den med lejet Befordring og desuden have Bister, og saa vilde Resultatet sikkert blive en betydelig Besparelse. væsenet, en i Haverne og en til Kørsel paa Hospitalets Grund med Brændsel, Aske, Madaffald, Gødning og lignende, medens den syvende er den ovennævnte Posthest.

Idet Kommissionen har ment at burde anlægge en rent økonomisk Betragtning overfor Sindssygehospitalernes Hestehold, er den enig om at udtale, at et Sindssygehospital ikke bør have flere Heste end, at det fuldt ud kan beskæftige dem, medens det til Arbejde, som ikke kan gaa ind under dagligt Arbejde for en Hest, bør benytte lejet Hestekraft.

Et Mindretal indenfor Kommissionen nemlig Overlægerne Hallager og Holm, Borgmester Drechsel, Forvalter Lund og Flejer Andersen mener, at Kommissionen bør indskrænke sig til disse Udtalelser om Hesteholdet, idet det ikke anser det for muligt for Kommissionens Medlemmer at danne sig et Skøn over, hvor mange Heste paa Hospitalet der er fuldt beskæftiget, og Mindretallet mener, at det rettest bør overlades til Sindssygehospitalernes Direktioner at afgøre Spørgsmaal, som det her foreliggende. Da Mindretallet imidlertid anser den nuværende Besørgelse af Hospitalets Kørsler, for en stor Del ved lejede Heste, for lidet tilfredsstillende og lidet økonomisk, har det taget Spørgsmaalet om at lade Hospitalet holde de Automobiler op til nærmere Overvejelse, og skal som Resultat af sine Overvejelser foreslaa, at Sindssygehospitalet ved Aarhus i Stedet for 7 Heste faar 3 Heste og to Motorvogne, nemlig et Personautomobil og et Lastautomobil.

Til Støtte for dette Forslag skal Mindretallet anføre følgende: Brændsel og Bister, af 400 plus 12000 = 12400 Kr. om Aaret.

Det samme Arbejde udføres meget hurtigere og/billigere med Motorvogn end med Hestekøretøj, navnlig naar Hestekøretøjet skal lejes. Men dertil kommer, at Motorvognen kan udføre Arbejder, som ikke kan overkommes med Hestebefordring. Ved Hjælp af et Lastautomobil vil Hospitalet saaledes kunde besørge al sin Brændselskørsel, som man nu maa leje Vogn til, og et Personautomobil vil kunne være til stor Nytte og Besparelse ved Overlægens Tilsynsrejser til Familieplejehjemmene. Den nuværende Overlæge faar 100 Kr. om Maaneden som Erstatning for Befordringsgodtgørelse og Bister paa disse ture. Det vil nu ganske vist koste mere at stille en Motorvogn til Overlægens Raadighed til Brug ved Tilsynsrejserne. Men da det ikke er sikkert, at en ny Overlæge vil paatage sig at være Chauffeur selv eller at besørge Tilsynsrejserne paa Cycle, maa man sammenligne Udgiften til Befordring med Hospitalets Motorvogn paa disse Tilsynsrejser med, hvad det vilde koste, naar Overlægen skulde

bessørge dem med lejet Befordring og desuden have Diæter, og saa vilde Resultatet sikkert blive en betydelig Besparelse.

Vognmandene i Aarhus tager for Tiden 110 Øre pr. km. for Befordring med Personautomobil. Saa meget vilde det naturligvis ikke koste Hospitalet. Det er fra sagkyndig Side blevet meddelt, at en Motorvogn til Personbefordring med de nuværende høje Priser kan drives for 55 Øre pr. km. alt iberegnet. Regner man, at Overlægen paa sine Tilsynsrejser tilbage lægger 400 km. om Maanedene, -hvilket er højt regnet- faar man en Udgift af $0,55 \times 4500$ eller lidt over 4000 Kr.. Regner man, hvad der ligeledes er højt regnet, at Personautomobilet gør 400 Ture om Aaret til Hovedbanegaarden eller til mere nærliggende Steder i Aarhus, saaledes at Turenes Gennemsnitslængde kan sættes til 10 km., faar man paa denne Konto 4000 km. a 0,55 Kr., altsaa en Udgift af 3400 Kr.. Personautomobilet vil saaledes alt i alt højt regnet koste 7500 Kr. om Aaret.

Lastautomobilet kan regnes at skulle gøre 1000-1200 Ture (100 km.) til Aarhus, altsaa noget mindre end 12000 km.. Deraf kan noget over Halvdelen antages at være med Læs og medføre et lidt større Benzinforbrug end Turen med tom Vogn. Derimod er Udgiften til Gummi mindre til et Lastautomobil, der bruger massive Ringe, end til et Personautomobil. Sagkyndige mener, at et Lastautomobil kun koster meget lidt mere pr. km. end et Personautomobil. Regner man, at Lastautomobilet alt i alt (det vil ogsaa kunne bruges til Transport af Kul o. lign. inden for Hospitalets Omraade) tilbagelægger 12000 km. om Aaret a 1 Kr. pr. km., faar man en samlet Udgift, til de to Motorvognes Forrentning, Amortisation og Driftsomkostninger, af 7400 plus 12000 = 19400 Kr. om Aaret.

Nu har alene Udgiften til Brændselskørsel med lejede Vogne i Finaarsaaret 1918/19 udgjort ikke mindre en 15210 Kr. og den vil/med de nuværende Vognmandstakster have været betydeligt dyrere. Det vil vel nok efterhaanden blive noget billigere at faa denne Kørsel udført med lejede Vogne, men saa vil Formindskelsen af Priserne paa Benzin, Gummi, og Reparationer ogsaa gøre Brugen og Vedligeholdelsen af Hospitalets Motorvogne billigere.

Efter de nu gældende Vognmandstakster, 42 Kr. om Dagen for et Spad Heste, vilde Udgiften til Arbejdskørsel med lejet Befordring have været:

Brændselskørsel 25900 Kr.

Proviantvognen 4368 Kr.

Den forkommer derfor Mindretallet, at 30268 Kr.

drift er saa fordelende meget billigere end Bestilling af Hestekørsel

let gaa over til at besørge sine Kersler med egne Motorvogne.

Det samme Arbejde vilde Hospitalet ved sit eget Automobil kunne
 Den forenede Berægning er skønsmæssig, men der er stadig
 faa udført for - højt regent - 12000 Kr.

Spørges der, hvorledes Forholdet mellem Arbejdskørslen med lejede
 Vogne og med eget Automobil vil stille sig ved normalt Forbrug af de for-
 skellige Brændselssorter og ved normale Priser paa Befordringsvæsenets
 Omraade, kan Svaret kun bære paa et ganske læst Skøn. Man ved hverken,
 naar man kan faa den Normale Mængde Kul eller hvorlænge de nuværende Pri-
 ser paa Befordringsvæsenets Omraade vil holde sig, og hvor langt de kan
 ventes at gaa ned. Selv om Prisen/paa Heste, Foder, Seletøj og alt andet
 Tilbehør til et Hestekeretøj kan antages at ville dale stærkere end Pri-
 serne paa Automobile, Benzin, Olie, Gummi o.s.v., og selv om Forrentning-
 og Amottisation vil belæbe sig til mere for Automobildriftens end for
 Hestevognsdriftens Vedkommende, kan det dog formentlig ikke ventes, at
 det nogensinde vil blive saa billigt at leje Vogne som at holde Automo-
 biler. Og Forskellen vil sikkert endnu i nogle Aar være saa stor, at Ud-
 giften ved Anskaffelsen af to Automobile, ca. 30000 Kr. snart er indvundet.

Efter den nuværende Pris paa Leje af Arbejdsvogne med Heste, og
 med det nuværende af Kulmanglen nødvendiggjorte store Forbrug af Tørv er
 Forskellen som ovenfor vist saa stor, at Prisen paa Anvendelsen af lejet
 Befordring, skulde gaa ned til mellem Halvdelen og en Trediedel for at
 blive saa billig, som Benyttelsen af eget Lastautomobil vilde være med de
 nuværende høje Priser paa alt til Automobildrift henhørende.

Under normale Forhold, hvor Hospitalet ikke bruger saa store Mængder
 Tørv som nu, vilde Udgiften til Befordring af Brændstet med lejede Befor-
 dringer med de nuværende Vognmandstakster belæbe sig til 19281 Kr. i ste-
 det for 25900 Kr.. Legges til de 19281 Kr. 4368 Kr. for Proviantvognen,
 nemlig 104 Ture a 42 Kr., faar man en samlet Udgift af 25649 Kr. til Vogn-
 leje, medens de samme Kersler kunde udføres med eget Lastautomobil for
 omtrent det halve af denne Sum.

Hvad det under de Forhold som en Gang i Fremtiden maa betragtes
 som normale, vil koste at benytte Hestekeretøjer, og hvad det vil koste at
 benytte Automobile, er det vel muligt nu at forudsige. Det maa dog anta-
 ges at Udviklingen - ganske bortset fra de nuværende abnorme Forhold - vil
 gaa i Retning af større og større Benyttelse af Motorvogne.

Det forekommer derfor Mindretallet, at alt taler for nu, da Motor-
 drift er saa paafaldende meget billigere end Benyttelse af Hestekeretøjer

og navnlig end Benyttelsen af lejede Hestekøretøjer, at lade Hospitalet gaa over til at besørge sine Kørsler med egne Motorvogne.

Den foranstaaende Beregning er skønsmæssig, men der er stadig regnet med saa store Tal paa Udgiftssiden for Automobilerne, at det i Fald ikke kan antages, at de vil blive dyrere at holde end her beregnet. Naar der saa tages Hensyn til den meget store Besparelse, der vil indvindes ved Hjælp af Lastautomobilet, og den noget mindre, der kan ventes indvundet ved Personautomobilet er det formentlig berettiget at sige, at den her foreslaaede Ordning af Hospitalets Befordringsvæsen vil betyde en meget stor Besparelse baade af Tid og Penge.

Formanden, Professor Christiansen, Overlæge Krarup, Købmand Larsen og Bogholder Manler kan i og for sig være enige med Mindretallet i, at man, naar Lejlighed gives, bør gøre et Forsøg paa at gaa over til at benytte Motorkøretøjer paa Statens Sindssygehospitalet, men de tør ikke paastaa, at det rette Tidspunkt til at gøre dette Forsøg endnu er kommet, og de mener ikke, at Spørgsmaalet herom bør sættes i Forbindelse med de her rejste Spørgsmaal. De skal derfor heller ikke gaa nærmere ind paa de af Mindretallet opstillede Beregninger.

Et Flertal, bestaaende af Formanden, Professor Christiansen, Overlægerne Geill og Krarup, Forstander Hauch, Købmand Larsen, Bogholder Manler og Overplejer Bertelsen mener derimod endnu at burde gøre følgende Betragtninger gældende.

Hvis Hospitalets Direktion vil være sikker paa, at der ikke holdes flere Heste end de, der kan være fuldt beskæftigede paa Hospitalet, kan den kun gaa den Vej forsøgsvis at indskrænke Hesteholdet saa stærkt, at det bliver nødvendigt i ikke helt ringe Omfang at supplere det ved lejede Heste. Erfaringen vil da vise, hvormange Heste det er heldigst at have. Imidlertid kan der dog af det, der foreligger oplyst fra Hospitalet, udtrages forskellige vejledende Synspunkter.

De to Køreheste benyttes foruden til Personbefordring til at køre to Gange om Ugen til Aarhus med Hospitalets Arbejdsvogn for at hente Varer fra Hospitalets Leverandører og Postpakker og Jernbaneforsendelser, der er for omfangsrige eller for tunge til, at de kan befordres med Postvognen. Udover disse regelmæssige to Ture om Ugen benyttes de ofte til med Arbejdsvognen at hente Varer, Forsendelser med Jernbane og Dampskib, det hyppig skiftende Plejepersonales og Tyendes Tøj og lig-

nende. Det maa nu antages, at det, i det mindste under normale Forhold, er mere økonomisk, og i det hele mere fordelagtigt for Hospitalet at slutte Aftaler med sine Leverandører paa Grundlag af, at disse afleverer Varerne paa Hospitalet, end selv at hente dem. Flejepersonalets og Tyendets Tøj og alle andre Forsendelser med Post, Jernbane eller Dampskib bør Hospitalet lade adressere til Ris Skov Station i Stedet for som nu til Posthus eller Statsbanestation, hvilket vil blive en Selvfølge, naar Hospitalets Postadresse bliver Ris Skov Station, og ikke kan volde nogen- somhelst Ulemper, naar denne Station, ved Omordningen af Baneforholdene i Aarhus, kommer til at ligge ved Hovedbanen mellem Aarhus og Randers. Ogsaa mindre Forsendelser fra Leverandører i Aarhus vil af disse forlanges sendt med Jernbanen til Ris Skov Station, eventuelt med Dampskib, hvilket dog kun i enkelte Tilfælde kan tænkes praktisk, da der er betydelig langede fra Dampskibenes Anløbssted ved Ris Skov til Hospitalet end fra Jernbanestationen.

De to andre Heste benyttes som anført i Hospitalets Landbrug, der er paa 12.69 ha. Til Driften af denne Jord behøves et Spand kraftige Heste, men efter almindelige Landmandserfaring vil disse Heste ikke hele Aaret rundt have fuld Beskæftigelse i et Landbrug af denne Størrelse, de vil navnlig om Vinteren, men ogsaa i en Del af Sommeren ved Siden af deres Arbejde i Marken kunne bruges til anden Kørsel f. Eks. Brandee og Varekørsel samt til Havearbejde.

De to Heste, der besørger Arbejdet i Haverne og Kørslen paa Hospitalets Grund, skulde herefter, med den Hjælp, de som anført forudsættes at kunne faa af Avlshestene, som Regel kunne benyttes foruden til dette Arbejde til Kørsel en Gang om Dagen til Aarhus og til Kørsel til Ris Skov Station, saaledes at Hospitalet, hvis der er Brug for mere Kørsel end hvad disse 4 Heste kan præstere, hvilket dog langt fra bør være Tilfældet til daglig, lejer Heste.

I Følge Opgørelse fra Sindssygehospitalet ved Aarhus var Udgifterne til Køreheste i Finansaaret 1917/18 3912 Kr. 63 Ør
 Kuskens Løn med Dyrtidstillæg andrager for Tiden aarlig .. 3157 Kr. 50 Ør
 anslaaes den aarlige Udgift til Uniform til 100 Kr. 00 Ør
 faar man herefter en samlet aarlig Udgift af 7170 Kr. 13 Ør
 hvortil kommer Forrentning og Amortisation
 af Hestenes Vardi 7000 Kr.
 og Vognenes Vardi 4400 Kr.
 ialt 11400 Kr.

15 % heraf 1710 Kr. 00 Øre
altsaa ialt 8880 Kr. 13 Øre

I Følge Opgørelse fra Sindssygehospitalet var Udgifterne til Posthesten i Finansaaret 1917/18 1106 Kr. 64 Øre
Postbudets Løn med Dyrtidstillæg andragernfor Tiden
aerlig 2632 Kr. 50 Øre
anslaas den aerlige Udgift til Uniform til 100 Kr. 00 Øre
faar man herefter en ssalet aerlig Udgift af 3839 Kr. 14 Øre
hvortil kommer Forrentning og Amortisation af
Hestens Vardi 800 Kr.
og Vognens Vardi 300 Kr.
ialt 1100 Kr.

15% heraf 165 Kr. 00 Øre
altsaa ialt 4004 Kr. 14 Øre

Ved at afskaffe Kørehestene vilde man herefter kunne regne at spare c. 8880 Kr. 13 Øre aerlig, og ved at afskaffe Posthesten c. 4004 Kr. 14 Øre ialt 12884 Kr. 27 Øre, et Belsøb der langt overstiger det, det vil koste at leje Heste de Dage, man har Brug for dem.

I Henhold til det foran udviklede skal Kommissionen indstille til Justitsministeriet at lade Postbesørgelsen for Hospitalet overgaa til Postvæsenet fra Ris Skov Postekspedition, ssaledes at ikke blot Postbudet ved Ledighed i Stillingen afskaffes i Overensstemmelse med det af Folketingets Lønningssudvalg, i dets Betsakning af 20 Juni 1917 over Forslag til Lov om Lønninger for Overlægerne og forskellige Bestillingsmænd ved Statens Sindssygehospitalet, stillede Krav, men ogsaa den aerlige Posthest afskaffes.

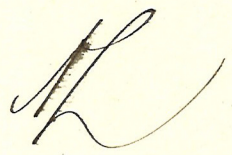
Det ovennævnte Flertal indstiller, endvidere, at det bestemmes, at Hospitalets Hestebestand bestaar af et Spand kraftige Heste, der fortrinsvis anvendes i Landbruget, men hjælper med andet Arbejde, og et Spand lettere, men dog kraftige Heste, der dels i Sammenspand dels enkeltvis anvendes til Havearbejde, til Kørsel til Ris Skov Station og Aarhus, til Kørsel med Madaffald og til andet Arbejde i Overensstemmelse med det foran udviklede, medens anden Kørsel, der bliver nødvendig, besørges med lejede Heste, medens det ovennævnte Mindretal indstiller, at Hospitalet bemyndiges til at holde 10 Heste til Avlsbrug, en Enspanderhest og to Motervogne, en til Personbefordring og en til Lastbrug.

d. 16/8 19.

Kontoret Sundby.

J. Anders. ap Kontoret. Sker af Uds. skol sig udsted,
 at jeg ikke ønsker at fremstille til det mig bestrakte
 udstoet til Kommuneens Betænkning ang. Post-
 besparelsen og Fæstebrevet ved hess. Tosp., det det alle
 foris til udyt. Paa den De. meddel mig foresat en
 Fæstebrev af en af hoven affattet i overens. til
 Kontoret, og jeg er mig udt hoven i de i de
 Sker. fremstille Udstillese.

Er det alle de nævnte, at Fæstebrevet for de
 øvrige Sker skal udstilles. Forrest til det at
 Kommune. Pleetal til hoven Sker. foresat.
 Anders. kaste.

Gennem Hr. Borgmester Drechsel er jeg af Formanden for Kommissionen af 1° Marts 1915 anmodet om at fremkomme med en Udtalelse om, hvorledes jeg kunde tænke mig, at den fremtidige Drift af Sindssygehospitalets Jorder skulde være.

I den Anledning skal jeg bemærke, at jeg finder den nævrende Drift af Jorden god og fuldtud forsvarlig, og jeg anbefaler at fortsætte med denne Drift for saa vidt man ønsker at bibeholde Kærne.

Hvad Koholdet angaar skal jeg bemærke, at Aarhus Hospitalet hidtil har ønsket at have nymalket Mælk fra egne Køer, men da dette vel neppe kan hævdes at være absolut nødvendigt, kan jeg finde det forsvarligt at Koholdet nedlægges under Hensyn til, at det dyre Kvægfoder og de meget høje Kreaturpriser for Tiden gør Kohold i al Almindelighed mindre rentabelt.

Dersom Koholdet paa Hospitalet afskaffes, maa man ind paa en meget ændret Drift. Der vil i saa Fald kunne lægges Vægt paa Kartoffeldyrkning i saa vid Udstrækning som Hospitalets meget uensartede Jord tillader, men der maa gøres opmærksom paa, at en stor Del af Jorden ikke vil kunne anvendes til Kartoffelavl. Med Hensyn til Haveprodukter vil der muligvis med Fordel kunne dyrkes forskellige Slags Kaal, Porrer, Rødbeder etc. til Hospitalets Behov.

Foruden Kartoffler og Haveprodukter vil der i en Del af Marken kunne dyrkes det til Hesteholdet nødvendige Havre og Kløver. Jeg maa meget fraraade, at der gøres Forsøg med vedvarende Dyrkning af Græs, da det af Hensyn til de store Fordringer der stilles til Hestenes Arbejdsydelse efter min Formening er uforsvarligt at sætte Hestene paa Græs.

Til Oplysning skal jeg tillade mig at fremføre, at Hospitalets Landbrugsareal bestaar af 13 Marker af yderst forskellig Beskaffenhed. Nogle Marker bestaar af temmelig stærk Lerjord, andre af Sandunderlag og er derfor ikke frugtbare, og en af Markerne har vaad og sur tørveagtig Bund. Desuden er Markerne omgivet af Krat, Skov og store levende Hegn, hvilket skader Avlen.

At der i 1913-14 har været Underskud paa Kvægholdet, som Hr. Hauch gør gældende, kan jeg efter hvad der fremgaar af Regnskabet ikke erkende.

Med Hensyn til Svineholdet, da er jeg fuldtud enig med Hr. Forvalter Lund i, at man ikke kan indsette saa smaa Grise, som Hr. Hauch foreslaar, idet disse ikke kan taale det sure Madaffald. Og skal man fodre med Mælk og Grutning bliver Resultatet ugunstigt. Forøvrigt kunde der ikke i 1913/14 købes 15 kg. Grise til den af Hr. Hauch angivne Pris.

Saafrømt man i Viborg kan faa 7 Kr. 31 Øre pr. Td. Madaffald, vil jeg foreslaa, at man nedlægger Svineholdet og sælger Madaffald til Viborg, thi en saa stor Sum, som Hr. Hauch nævner 9219 Kr. kan Svinene i Aarhus ikke indbringe. Men jeg hævder, at den i Regnskabet opførte Pris for Madaffald er forsvarlig, eftersom det er samme Pris som andre Institutioner i Aarhus opnaar for solgt Madaffald.

Efter det Udbytte Hospitalets Marker har givet i de Aar, jeg har været Medlem af Direktionen, mener jeg, at Driften af Jorden fuldtud staar paa Højde med Egnens Landbrug i Almindelighed, og jeg kan ikke erkende, at Overskudet, efter det af Hr. Forvalter Lund for 1913/14 skønmæssigt aflagte Regnskab, er sat for højt.

At 12,69 ha kan roefodre og straafodre en Besætning paa 14 Køer hele Aaret og kornfodre 7 Heste de $\frac{2}{3}$ af Aaret maa erkendes at være et tilfredsstillende Resultat, særlig naar Hensyn tages til, at Arbejdet ved Landbruget paa et Sindssygehospital ikke som paa en Gaard kan blive udført, naar det helst skal udføres, men meget ofte bliver Lejlighedsarbejde, samt at Aarhus Hospitalets Marker ligger uheldigt og spredt, og ikke mindst at Hospitalets Landbrug nærmest er baseret paa at skulle være til Patienternes Adspredelse.

Ærbødigst

P. Nielsen.

Hr. Kontorchef Lundbye.

Formand for Kommissionen af 1° Marts 1915.

København.